

III. ЧАСТ 3: ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА НАЦИОНАЛНИЯ РЕГИСТЪР НА НЕДВИЖИМИТЕ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ В БЪЛГАРИЯ

8. Заключение

- **Ограничена достъпност на информацията:** Националният публичен регистър на недвижимото културно наследство е достъпен в пълнота само на физическото му място през определени часове, което затруднява достъпа до него за изследователи или заинтересованите страни. Онлайн-версията на регистъра е слабо развита с недружелюбни за навигация функции, като информацията може да се счита за недостатъчно достъпна.
- **Не е проектиран съвместно с граждани и потребители:** Националният публичен регистър на недвижимите културни ценности не е добре проектиран, като една от причините е, че не са взети предвид нуждите на различните потребители и липсва потребителско тестване при разработката му. Резултатите от това са негъвкави опции за търсене и липсващ фокус върху потребителите в неговия дизайн.
- **Липсват инициативи за обществено участие и механизми за потребителски принос:** Липсата на обществено участие и потребителски принос, като снимки, актуално състояние от лично наблюдение и друга информация, ограничават богатството, актуалността, разнообразието и уместността на регистъра и води до пропуснати възможности за ангажиране на общността в усилията за опазване.
- **Ограничителна правна рамка:** Наредба № 3/2019 за реда за идентифициране, деклариране, предоставяне на статут и за определяне на категорията на недвижимите културни ценности, за достъпа и подлежащите на вписване обстоятелства в националния публичен регистър на недвижимите културни ценности (обн., ДВ. бр.57 от 2019 г., попр. ДВ. бр. 65 от 2019 г.). ограничават публичната информация в **списъчна форма** на представяне (чрез платената програма за електронни таблици Microsoft Excel) по ограничен брой критерии за обектите.
- **Минимални актуализации на информацията без отбелязване на датата на последната актуализация:** През последната година се забелязват някои актуализации в публичния онлайн регистър, за които липсва информация за датата на актуализация. Липсата на датата на последната актуализация не осигурява прозрачност и отчетност за отговорната институция и не позволява на потребителите да знаят колко актуална е информацията.
- **Липсва пълнота на информацията:** Липсват ключови детайли и съществена информация за много от обектите на културното наследство, като напр. локализация, правен статут и др. Липсата на важна актуализирана информация като физическите

характеристики, границите на обекта, категорията и правния статут, води до неадекватни мерки за защита, съдебни спорове относно статута, границите или собствеността на обекта. На интернет-страницата на регистъра е направено следното уточнение: „Данните за недвижимите културни ценности – адрес, квартал, планоснимачни номера и др. са актуални към датата на придобиване на статута им. Настъпили промени в данните, които не фигурират в актовете за предоставяне на статут на недвижимите културни ценности и допълнително предоставени в НИНКН, са отразени в списъците в червен цвят.”

- **Липсват карти, снимки и други цифрови решения.** Включването на карти и снимки в Публичния регистър на недвижимото културно наследство е изключително важно, тъй като могат да възникнат няколко проблема, като напр. трудност при идентифициране на местоположението и пречки пред планирането и управлението. Снимките са важна форма на документация, която осигуря справка за първоначалното състояние на обект, а това е важно в случай на повреда, влошаване или за бъдещи усилия за възстановяване. Без тях този важен слой документация липсва.
- **Регистърът не документира текущото състояние на обектите.** Националният публичен регистър на недвижимите културни ценности не документира актуалното състояние на всеки обект, за да бъдат идентифицирани потенциалните заплахи и влошаване, и своевременно да се положат усилия за запазване. Това ще допринесе за генериране на обществен интерес и ангажираност, което ще помогне в усилията за опазване.
- **Липсват опции за търсене и филтриране,** които са в директна връзка с функционалността и удобството за ползване на Националния публичен регистър на недвижимото културно наследство. Тези опции биха улеснили потребителите да намират конкретната информация, която търсят и ще им позволят да взаимодействат с базата данни по смислен начин. Данните от регистъра са публикувани във формат Excel. Системата за управление на бази данни (СУБД) и Microsoft Excel са инструменти, използвани за съхраняване, управление и манипулиране на данни. Те обаче служат за различни цели и са подходящи за различни видове задачи. Системата за управление на бази данни (СУБД) е проектиран да обработва големи количества сложни данни и връзки между елементи от данни, което го прави по-подходящ за управление на обемни данни. За разлика от това, Excel е инструмент за електронни таблици, по-подходящ за работа с по-малки набори от данни и по-прости задачи. СУБД са проектирани за едновременен многопотребителски достъп и могат да обработват транзакции, за да осигурят съгласуваност на данните. Excel, от друга страна, не се справя толкова ефективно със среди с много потребители. СУБД, особено системите за управление на реляционни бази данни (RDBMS) като MySQL, PostgreSQL, Oracle DB и т.н., позволяват структурирани връзки между различни набори от данни, което позволява сложни заявки и анализ на данни. Excel основно работи с данни в своите листове и не поддържа първоначално концепцията за релации

между различни набори от данни. СУБД имат стабилни механизми за сигурност на данните, архивиране и възстановяване, което ги прави по-безопасни за съхраняване на чувствителни данни. Те също така поддържат свойства на ACID (атомност, съгласуваност, изолация, издръжливост), които гарантират целостта на данните по време на транзакции. Excel има ограничена сигурност на данните и опции за архивиране. СУБД имат способността да извършват сложни операции за обработка на данни, използвайки SQL (Structured Query Language) или други езици за заявки, докато Excel е ограничен до функционалностите, предоставени от неговите формули и вградени функции. СУБД са проектирани да бъдат мащабируеми и могат да управляват нарастващи количества данни и увеличено търсене, докато Excel има ограничения по отношение на количеството данни, които може ефективно да обработва. СУБД могат да бъдат свързани с различни софтуерни приложения за различни цели, като например уеб разработка, анализ на данни и т.н., докато Excel е предимно самостоятелно приложение, въпреки че има някои възможности за взаимодействие. В обобщение, Excel е чудесен инструмент за работа и анализиране на малки до средни набори от данни, извършване на изчисления и създаване на диаграми, докато СУБД е по-подходяща за работа с големи количества данни, среди с много потребители, сложни заявки и задачи, изискващи висока сигурност и цялост на данните.

- **Не са създадени удобства за работа с мобилни устройства.** Регистърът трябва да бъде достъпен и лесен за навигация на мобилни устройства, тъй като много потребители може да искат достъп до информацията, докато са в движение или са директно на недвижимата културна ценност. Предизвикателство е да се използват Excel документи на уебсайт, който не е адаптиран за мобилен достъп. Уебсайтовете, които не са удобни за мобилни устройства, често имат проблеми с размера на текста, размера на бутоните, оформлението и навигацията, което може да повлияе на възможността за достъп и взаимодействие с Excel файлове на мобилно устройство. Може да се окаже трудно да се намери връзката за изтегляне на Excel файла, ако уебсайтът не е адаптиран да пасва на по-малкия размер на екрана на мобилно устройство. Веднъж изтеглен, преглеждането на документ на Excel на малък екран може да бъде предизвикателство поради табличния формат на листовите на Excel. Ако файлът на Excel има сложно форматиране или използва разширени функции, те може да не се показват правилно на мобилни устройства или може да е трудно за взаимодействие на малък екран. Освен това не всички мобилни устройства може да имат приложения, способни да отварят и точно да показват Excel файлове. Изтеглянето на Excel файлове може да използва значително количество мобилни данни, което може да е проблем за потребителите с ограничени планове за данни.
- **Липсва интегрирана Географска Информационна Система (ГИС) в Публичния регистър на недвижимите културни ценности.** Един от основните недостатъци е невъзможността да се визуализира местоположението на обектите на културното

наследство в техния географски контекст. Това означава, че потребителите на публичния регистър няма да могат да видят къде се намират тези обекти един спрямо друг или спрямо други географски характеристики. Без ГИС би било предизвикателство да се извършват пространствени анализи. Например, потребителите няма да могат да анализират модели или тенденции, свързани с местоположението на обекти на културно наследство, като напр. разпределението на обектите в даден регион или връзката между местоположението на обекта и някои географски или демографски фактори. ГИС може да бъде ценен инструмент за планиране и управление на обектите на културно наследство. Например, може да се използва за идентифициране на потенциални заплахи за обекти (като природни опасности или натиск за урбанизация), оценка на достъпността на обектите или планиране на действия по опазване на недвижимите културни ценности. ГИС позволява интегриране на различни типове данни, като изображения, демографски данни, данни за околната среда и други. Това може да обогати разбирането за обектите на културното наследство и техния контекст. Без ГИС би било по-малко ефективно или дори невъзможно да се интегрират и визуализират толкова различни данни заедно. ГИС, особено когато се комбинира с уеб технологии, може да предостави интерактивни карти и визуализации, които могат да ангажират обществеността и други заинтересовани страни. Това може да повиши осведомеността, оценката и разбирането на културното наследство. Без ГИС публичният регистър може да е по-малко ангажиращ и достъпен, особено за потребители, които предпочитат визуална пред текстова информация.

- **Липсват действия, свързани с обществената осведоменост и образователни дейности относно Публичния регистър на недвижимите културни ценности.** Обществената осведоменост и образователните дейности са критични компоненти на опазването и популяризирането на културното наследство. Ако тези дейности не бъдат предвидени по отношение на регистъра, това води до намален обществен интерес и неразбиране на необходимостта от опазване на културните ценности. В същото време последиците ще бъдат намалена ангажираност и по-малко посетители на тези обекти, което съответно ще повлияе на финансирането и политическата воля за защита и опазването им.
- **Не е предвидена възможност за потребителски оценки и рецензии при ползване на регистъра.** Без потребителски оценки и рецензии е трудно за организацията, управляваща регистъра, да получи директна обратна връзка относно функционалността, използваемостта и уместността на съдържанието на регистъра. Тази обратна връзка често е от съществено значение за извършване на подобрения и гаранция, че регистърът отговаря на нуждите на своите потребители. Потребителските оценки и прегледи могат да помогнат за идентифициране на грешки или дезинформация в регистъра. Без тази обратна връзка такива грешки може да останат незабелязани и некоригирани, което потенциално ще повлияе на точността и

достоверността на регистъра. Отзивите на потребителите са ценен ресурс за разбиране как регистърът може да бъде подобрен. Без него регистърът може да не се развива и подобрява толкова ефективно, вероятно ще стане по-малко полезен с течение на времето.

9. Препоръки и предложения

Обществените услуги в основата си имат за цел да обслужват интересите на хората и да отговарят на обществените нужди. Публичните услуги трябва да реагират на променящите се нужди и тревоги на обществеността, тъй като обществото не е статично и то се развива с времето. Технологичният напредък, демографските промени, културните промени, икономическите трансформации и различни други фактори допринасят за еволюцията на обществото. Тази еволюция води до промени в обществените нужди. Напр. възходът на интернет доведе до необходимостта от онлайн портали за различни обществени услуги. За да бъдат отзивчиви, обществените услуги трябва да бъдат проектирани с оглед на гъвкавостта. Те трябва да могат да се адаптират към променящите се обстоятелства без значителни смущения. Това може да включва непрекъснато актуализиране на моделите за предоставяне на услуги, използване на технологии за подобряване на достъпността или разработване на нови услуги в отговор на възникващи нужди.

Целта на препоръките и предложенията, които са направени в рамките на доклада е да бъде облекчен достъпа на гражданите, инвеститорите, общините, собствениците и заинтересованите страни до информация за недвижимите културни обекти от всички категории – „световно“, „национално“, „местно“ значение” и „за сведение“. Формулирани са предложения за подобряване на Регистъра на недвижимите културни ценности в България с оглед подобряване на обслужването, открито и отговорно управление и улеснен достъп до информация, вкл. за подобряване на административното обслужване при търсене на информация за недвижимите културни ценности. Направените препоръки включват рационализиране на процесите, автоматизиране на задачите и всичко, което да направи обществената услуга по-рентабилна и по-отзивчива. Друга цел на предложенията е да се постигне прозрачност и откритост, подобряване на комуникацията, споделяне на повече информация относно процесите на вземане на решения, което ще помогне за изграждането на доверие и отчетност между институциите и обществеността.

Препоръките помагат на обществените услуги в областта на недвижимото културно наследство непрекъснато да се адаптират и подобряват.

- ❖ **Анализ на работните процеси и внедряване на методология за подобряване на процесите.** За целта е необходимо да се избере подходяща стратегия, която ще помогне на екипите да създадат структурирани процеси, които осигуряват последователност и ефективност в работния цикъл за поддържане и развитие на Публичния регистър на недвижимите културни ценности.
- ❖ **Достъпност на информацията:** Обществена достъпност на регистъра на недвижимите културни ценности чрез онлайн портал, изграден върху принципите за изчерпателност, достоверност, публичност и потребителски ориентиран дизайн. Информацията от регистъра трябва да бъде проектирана и публикувана така, че да може да се използва от всички хора във възможно най-голяма степен без необходимост от инсталиране на допълнителни програми или сложно адаптиране.
- ❖ **Проектиране съвместно с граждани и потребители:** Гражданите и заинтересованите страни са основните потребители на публичния регистър. Те най-добре разбират коя информация е най-ценна, как биха искали да получат достъп до нея и как може да бъде направена най-полезна за техните нужди. Включването на техните отзиви и предложения може да помогне да се гарантира, че регистърът е проектиран по начин, който е най-подходящ и полезен за неговите потребители. Необходимо е включване на потребители и граждани в процеса на проектиране на Публичния регистър на недвижимите културни ценности чрез фокус групи, обществени консултации, проучвания, бета тестване и семинари за проектиране с участие. Нужно е инициране на потребителско тестване с разнообразни групи граждани, за да се гарантира достъпност, използваемост и удобен интерфейс, лесен за използване.
- ❖ **Обществено участие и потребителски принос:** Включване на инициативи за ангажиране на обществеността и потребителски принос в развитието и работата на регистъра на недвижимите културни ценности чрез обществени консултации, онлайн проучвания, краудсорсинг, образователни семинари, картографиране чрез участие на гражданите, партньорства с училища и университети, програми за доброволци и публични конкурси. Създаване на доброволчески програми, които позволяват на гражданите да отделят доброволно от времето си, за да помагат в управлението и поддържането на бази данни. Това може да включва задачи като въвеждане на данни, контрол на качеството или поддръжка на потребителя. Включване на граждански научни инициативи при събирането и анализирането на данни. Например, гражданите могат да допринесат за базата данни за културното

наследство, като предоставят снимки или информация за местни обекти на наследството.

- ❖ **Правна рамка:** Разработване на стабилна правна рамка за защита на изброените обекти на недвижимото културно наследство на основата на европейските конвенции, Резолюция (66) 19 относно критериите и методите за каталогизиране на древни сгради и исторически или художествени обекти, Резолюция (72) 21 относно съставянето на национални регистри на паметници, групи от сгради и обекти от исторически или художествен интерес, Препоръка № R (95) 3 относно методите и системите за координиране на документацията, свързани с исторически сгради и паметници на архитектурното наследство.
- ❖ **Актуализация:** Редовни актуализации на регистъра и навременно отразяване на всички промени в обектите, като реставрация, естествено стареене, влошаване, природни бедствия, човешка дейност, усилия за опазване и възстановяване, адаптивна повторна употреба, правни промени и промени в собствеността, граници, географски координати, унищожаване. Трябва да има система за непрекъснат мониторинг и поддръжка. Датата на актуализиране помага при наблюдение и оценка на поддръжката на самия регистър. Редовните актуализации са добър знак за добре управляван и поддържан регистър.
- ❖ **Изчерпателна информация:** Публичен достъп до пълните данни за всяка недвижима културна ценност, вкл. наименование и номер на обекта; локализация и местоположение – административен адрес, географски координати, граници и пространствени връзки; географски карти и топография; документ за деклариране, предоставяне на статут, промяна на статута; защита и правен статус – тип защита и степен на защита; категория; датиране; тип на функциите; общо физическо състояние; ниво на достъпност; лица и организации, свързани с обекта и тяхната роля, вкл. собственост; историческо и културно резюме; открити артефакти; доклади за извършени реконструкции, реставрации, интервенции и модификации; научни изследвания; адаптивна повторна употреба; технически данни; планове за управление; връзка към обучителни материали; снимки и мултимедия.
- ❖ **Помощ и обратна връзка:** Осигуряване на помощ за потребителите чрез публикуване на често зададени въпроси, ръководства и уроци, речници и механизъм за обратна връзка за подобряване на административното обслужване.
- ❖ **Иновативни цифрови решения:** Цифровата инфраструктура да включва използването на интерактивни карти, 3D моделиране, снимки с висока разделителна способност, видеоклипове и виртуална реалност, където е възможно.

- ❖ **Състояние на опазване и заплахи:** Регистърът трябва ясно да документира текущото състояние на всеки обект, всички усилия за реставрация или консервация, които са предприети и потенциални заплахи за обекта.
- ❖ **Партньорства и сътрудничество:** Сътрудничеството с университети, изследователски институции, местни общности, организации и отделни граждани, ще добави дълбочина и достоверност към регистъра.
- ❖ **Опции за търсене и филтриране:** Потребителите трябва да могат лесно да търсят и филтрират резултати въз основа на различни критерии, като местоположение, период от време, тип обект и т.н.
- ❖ **Мобилен достъп:** Регистърът трябва да бъде достъпен и лесен за навигация на мобилни устройства, тъй като много потребители може да искат достъп до информацията, докато са в движение или са директно на недвижимата културна ценност.
- ❖ **GIS интеграция:** Интегрирането на GIS технологията предоставя на потребителите точни данни за местоположението и помага за визуализирането на пространствените връзки между различни обекти.
- ❖ **Обществена осведоменост и образование:** Една от целите на регистъра е да повиши обществената осведоменост относно значението на опазването на културното наследство. Това може да стане чрез публикации в блогове, бюлетини, уебинари или събития в общността чрез партньорски организации.
- ❖ **Потребителски оценки и рецензии:** Оценка и рецензии от потребителите идентифицират проблеми и помагат за повишаване на качеството на услугата.
- ❖ **Измерване на качеството, мониторинг и оценка на ефективността:** Периодично измерване на качеството на онлайн – регистъра чрез индикаторите използваемост, трафик, време за зареждане, достъпност и др.
- ❖ **Откритост и прозрачност:** Информирание на потребителите и гражданите за управлението на регистъра и как се вземат решения. Това включва редовни публични доклади за дейността, финансови отчети, открити срещи или онлайн табло за управление, показващо ключови показатели.

Препоръки и предложения

Анализ на работните процеси и внедряване на методология за подобряване на процесите

Проектиране съвместно с граждани и потребители

---

www.eufunds.bg

Проект №BG05SFOP001-2.025-0190 "Гражданско участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство в областта на управлението на недвижимото културно наследство", осъществяван с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“ 2014 – 2020 г, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

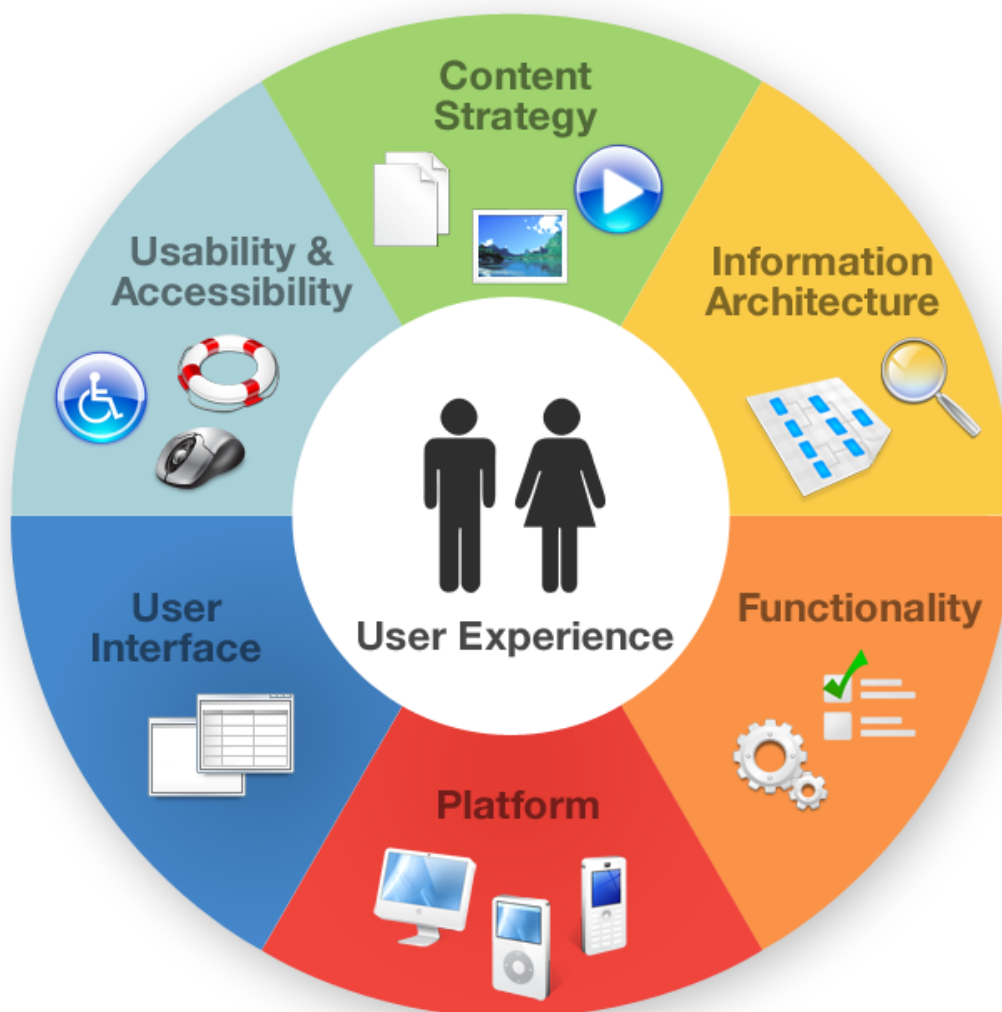

Достъпност на информацията

Обществено участие и потребителски принос

Правна рамка

Актуализация

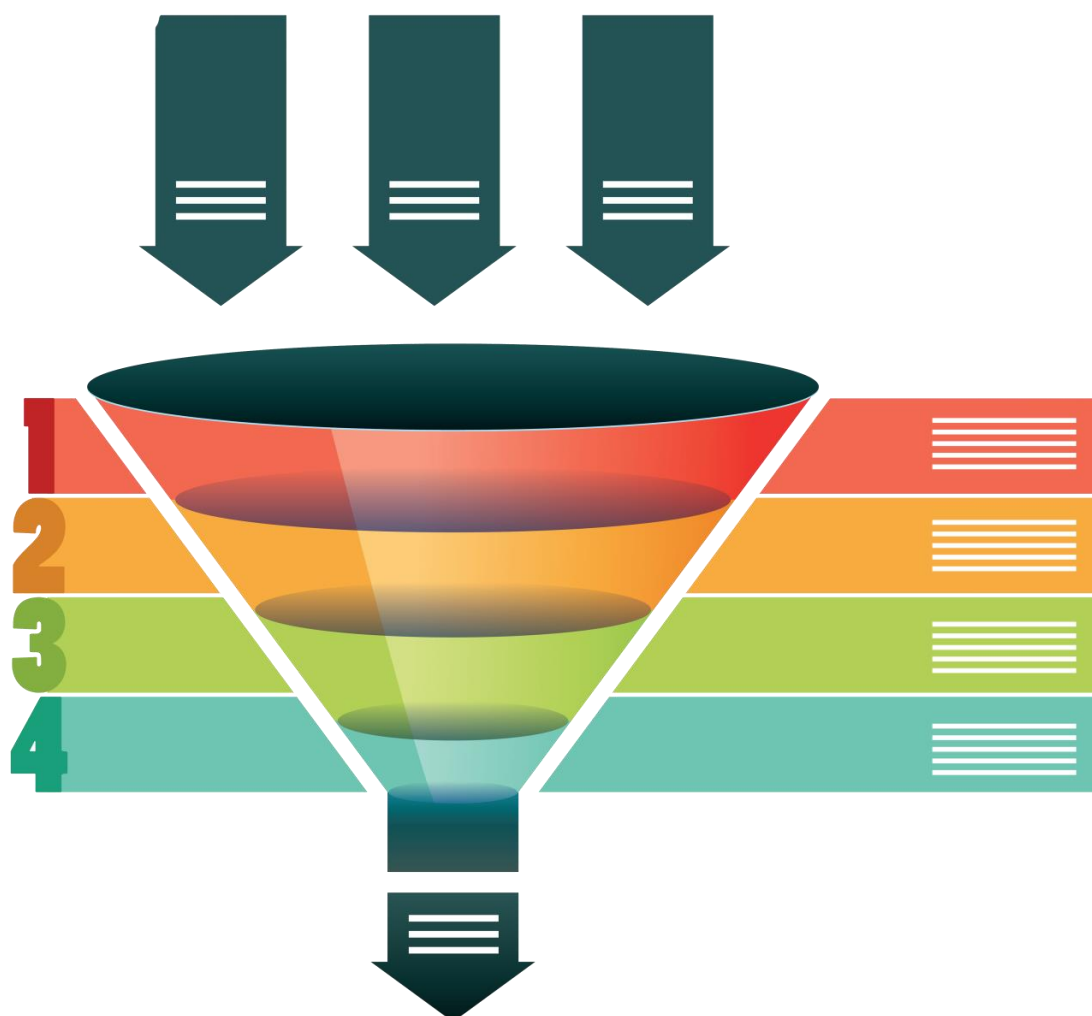
Изчерпателна информация

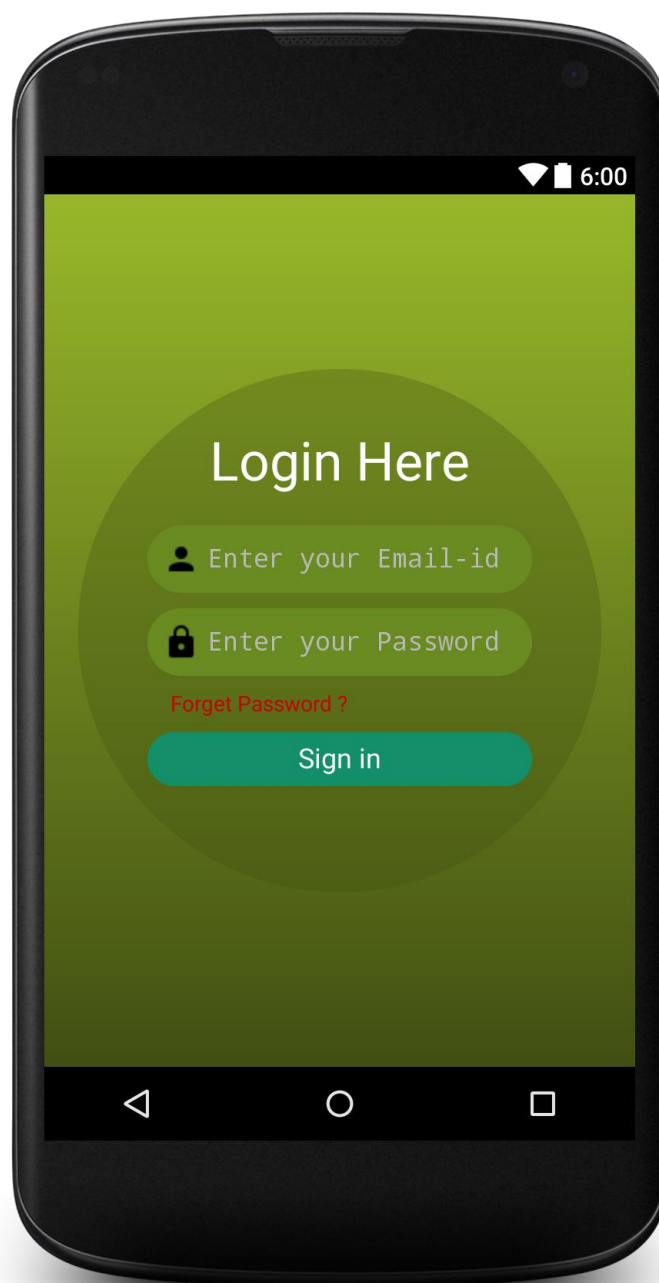

Опции за търсене и филтриране

Адаптиране към мобилни устройства

---

www.eufunds.bg

Проект №BG05SFOP001-2.025-0190 "Гражданско участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство в областта на управлението на недвижимото културно наследство", осъществяван с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“ 2014 – 2020 г, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Иновативни цифрови решения

GIS интеграция

Помощ и обратна връзка

www.eufunds.bg

Проект №BG05SFOP001-2.025-0190 "Гражданско участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство в областта на управлението на недвижимото културно наследство", осъществяван с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“ 2014 – 2020 г, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Публикуване на състояние и заплахи

---

www.eufunds.bg

Проект №BG05SFOP001-2.025-0190 "Гражданско участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство в областта на управлението на недвижимото културно наследство", осъществяван с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“ 2014 – 2020 г, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Партньорства и сътрудничество

Обществена осведоменост и образование

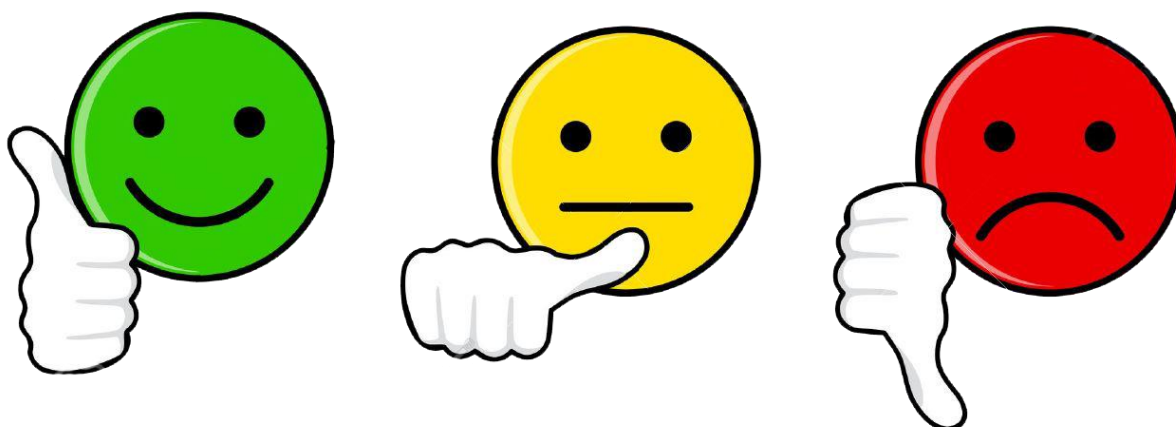
www.eufunds.bg

Проект №BG05SFOP001-2.025-0190 "Гражданско участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство в областта на управлението на недвижимото културно наследство", осъществяван с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“ 2014 – 2020 г, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Потребителски оценки и рецензии

Измерване на качеството, мониторинг и оценка на ефективността

Откритост и прозрачност

